herpy

AGAMY

Agama kołnierzasta

Chlamydosaurus kingii

Chlamydosaurus kingii to duża, nadrzewna agama z północnej Australii i południowej Nowej Gwinei. Słynie z dużego skórnego kołnierza wokół szyi, który rozkłada w groźnej postawie obronnej. Osiąga 60-90 cm, jest aktywna w dzień i żywi się owadami. W zamian wymaga bardzo wysokiego terrarium, mocnego grzania i UVB, a do tego jest płochliwa i łatwo się stresuje.

Rodzina: Agamidae Nazwa angielska: Frilled Lizard Dawna nazwa: *Clamydosaurus kingii*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**60-90 cm** długość całkowita z ogonem
Waga	**400-870 g**
Długość życia	**8-10 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny**
Środowisko	**Sawanna i suchy las**
Trudność	**Doświadczony**

HODOWLA

Min. terrarium	**150 × 75 × 150 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**27-32 °C**
Miejsce wygrzewania	**38-42 °C**
Temperatura w nocy	**23-27 °C**
Wilgotność	**60-70%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Dojrzałość płciowa	**24-36 miesięcy**
Wielkość zniesienia	**4-20 jaj**
Zniesienia w roku	**2-4**
Inkubacja	**70-110 dni** przy 28-29 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Niewymieniony**
Załącznik unijny	**Niewymieniony**
IUCN	**Najmniejszej troski (LC)**

O gatunku

Chlamydosaurus kingii jest jedynym gatunkiem w swoim rodzaju i jedną z najbardziej rozpoznawalnych jaszczurek w ogóle. Zwierzę ma dużą, szeroką głowę, długie nogi i długi ogon, który stanowi większość długości ciała. Wokół szyi znajduje się skórny kołnierz, który po złożeniu leży na barkach jak peleryna. Zagrożone zwierzę otwiera pysk, syczy i rozkłada kołnierz w tarczę, która może mierzyć około 30 cm średnicy. Kołnierz rozpinają długie, pręcikowate kości gnykowe; służy on do odstraszania i jako sygnał między osobnikami. Nawiązuje do niego nazwa rodzajowa: pochodzi od greckich słów chlamys, peleryna, i sauros, jaszczurka.

Grzbiet jest szary, brązowy, pomarańczowobrązowy lub niemal czarny, a spód jaśniejszy. Kolor kołnierza zależy od pochodzenia: czerwony u zwierząt z Kimberley na zachodzie, pomarańczowy w środkowej części zasięgu, a żółty do białego na wschodzie i na Nowej Gwinei. Barwa mówi coś o tym, skąd pochodzi dana linia, ale nic pewnego o wymaganiach hodowlanych zwierzęcia.

Samce dorastają do około 90 cm wraz z ogonem i mogą ważyć ponad 800 g; samice osiągają około dwóch trzecich tej długości i ważą do ok. 400 g. Samiec ma większy kołnierz, głowę i szczęki. W niewoli zwierzęta mogą żyć około 8-10 lat. Gatunek opisał w 1825 roku John Edward Gray. Genetycznie dzieli się on na trzy odrębne linie wzdłuż północnego wybrzeża Australii, ale nadal uznaje się go za jeden gatunek.

Zwierzę jest spokojne i większość dnia spędza na obserwowaniu otoczenia z pnia. Jest płochliwe i łatwo się stresuje, a osobnik wielokrotnie zmuszany do pokazywania kołnierza ponosi tego szkody. To gatunek do oglądania, nie do brania na ręce, odpowiedni dla doświadczonego hodowcy, który ma miejsce na bardzo wysokie terrarium. Rozmnażanie w niewoli wymaga dobrych zwierząt hodowlanych i chłodnego okresu spoczynku, a spora część zwierząt w handlu pochodzi z odłowu, nawet gdy sprzedaje się je jako rozmnożone w niewoli.

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Występowanie i środowisko

Chlamydosaurus kingii żyje w północnej Australii i południowej Nowej Gwinei. W Australii zasięg ciągnie się od Kimberley w Australii Zachodniej przez Top End na Terytorium Północnym po Półwysep Jork w Queenslandzie i dalej na południe, w okolice Brisbane. Na Nowej Gwinei gatunek występuje w regionie Trans-Fly, zarówno po stronie papuaskiej, jak i indonezyjskiej. Zwierzęta przypuszczalnie dotarły na Nową Gwineę, gdy poziom morza był niski, a wyspa łączyła się z Półwyspem Jork.

> **Naturalny zasięg:** Australia, Papua-Nowa Gwinea i Indonezja.

ŚRODOWISKO

Gatunek zamieszkuje sawanny i otwarte, suche lasy, głównie eukaliptusowe, z trawiastym podszyciem i nielicznymi krzewami. Preferuje wyżej położony, dobrze zdrenowany teren z wieloma gatunkami drzew i unika nisko położonych równin porośniętych melaleuką i pandanami. Ponad 90 % czasu spędza na drzewach, gdzie siedzi pionowo na pniu i czeka na zdobycz. Schodzi na ziemię tylko po to, by zjeść, kopulować lub zmienić drzewo.

Klimat ma wyraźną porę deszczową i porę suchą. W porze deszczowej zwierzęta są najbardziej aktywne i siedzą nisko na mniejszych drzewach. W porze suchej przenoszą się wyżej, na duże drzewa, spowalniają metabolizm i jedzą mniej. Temperatura ciała może dochodzić do około 40 °C. Rano i późnym popołudniem zwierzę wygrzewa się na pniu, a w najgorętszych godzinach dnia szuka cienia wyżej w koronie.

Hodowla

TERRARIUM

Dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 150 × 75 × 150 cm (długość × szerokość × wysokość). Wysokość jest ważniejsza od powierzchni dna, bo gatunek jest nadrzewny, a możliwość siedzenia wysoko daje mu poczucie bezpieczeństwa. Para wymaga więcej, najlepiej do 200 cm wysokości. Młode mogą zacząć w mniejszym terrarium, ale szybko rosną i wkrótce trzeba je przenieść.

Urządź terrarium mocnymi gałęziami o różnej grubości, ustawionymi pionowo, ukośnie i poziomo, a u góry, przy tylnej ścianie, umieść gałąź lub półkę jako miejsce do wygrzewania. Zwierzę siedzi pionowo na pniu, dlatego ważna jest co najmniej jedna gruba, pionowa gałąź. Zasłoń trzy ściany terrarium, tak aby zwierzę widziało tylko przez przednią szybę. Osobnik, który czuje się wystawiony na widok, staje się płochliwy i zestresowany.

Podłoże to mieszanka włókna kokosowego, piasku do piaskownic i ziemi ogrodowej bez nawozów, w warstwie ok. 5 cm, która trzyma wilgoć i nie pyli. Wentylacja musi być dobra, ale nie tak silna, by wilgoć uciekała. Pokrywy i drzwi muszą się zamykać na zamek.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

TEMPERATURA

Miejsce do wygrzewania powinno znajdować się na górze terrarium i mieć temperaturę powierzchni 38-42 °C, przy czym punktem wyjścia jest około 40 °C. Obserwuj zachowanie zwierzęcia: osobnik, który stale siedzi z otwartym pyskiem w miejscu do wygrzewania, ma za gorąco. Powietrze w pozostałej części terrarium ma 27-32 °C, a w najchłodniejszym końcu może spadać do 27 °C. Nocą temperatura spada do 23-27 °C latem i 23-25 °C zimą.

Zawieś lampy grzewcze tak wysoko, by zwierzę nie mogło zbliżyć się do żarówki. Kołnierz może się poparzyć, jeśli zwierzę dłużej siedzi zbyt blisko gorącej lampy. Używaj ceramicznych oprawek, osłon z siatki przed żarówkami i sterowania termostatem. Zimą lub w chłodnym pomieszczeniu promiennik ceramiczny może utrzymać ciepłe powietrze. Mierz temperaturę termometrami cyfrowymi na górze, w środku i na dole, a powierzchnię miejsca do wygrzewania sprawdzaj pirometrem. Zbyt niska temperatura powoduje złe trawienie i osłabienie odporności.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna wynosić 60-70 %, a terrarium trzeba zraszać. Gatunek żyje w klimacie z obfitymi letnimi deszczami i pije krople wody. Najlepiej sprawdza się system zraszający, uruchamiany kilka razy dziennie. Płytka miska na dnie jest używana rzadko, ale może stać, a źródło ciepła pod miską podnosi wilgotność.

Młode zrasza się trzy razy dziennie, przy karmieniu, a dorosłe zwierzęta mogą codziennie dostawać deszcz. Spragnione zwierzę zaczyna pić po kilku minutach zraszania. Oznaki odwodnienia to zapadnięte oczy i luźna skóra, która po lekkim ściśnięciu pozostaje w fałdzie. Odwodnione zwierzę musi trafić do weterynarza. Między zraszaniami terrarium powinno trochę przeschnąć, żeby nie pojawiła się pleśń.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny w dzień i wygrzewa się, dlatego potrzebuje mocnego światła nad całym terrarium oraz miejsca do wygrzewania z lampą grzewczą i UVB. Oprócz lamp grzewczych zamontuj świetlówkę lub lampę LED 6.500 K na całej długości terrarium.

UVB jest niezbędne. Gatunek należy do strefy Fergusona 3, czyli zwierząt wygrzewających się w pełnym lub częściowym słońcu. Dobrym punktem wyjścia jest świetlówka T5 HO 10-12 % nad miejscem do wygrzewania, w oprawie z odbłyśnikiem. Sprawdzaj odległość miernikiem UV i wymieniaj świetlówki zgodnie z zaleceniami producenta. Światło powinno być włączone około 13 godzin dziennie latem i 11 godzin zimą.

Czytaj więcej: Światło i UVB

ŻYWIENIE

Chlamydosaurus kingii jest owadożerna. Pokarm stanowią świerszcze, karaczany, gąsienice motyli, jedwabniki i pojedyncze drewnojady. Termity i mrówki są najważniejszą zdobyczą w naturze. Dorosłe zwierzęta mogą od czasu do czasu dostać noworodka myszy jako przysmak. Owoce i warzywa bywają zjadane, a bywają ignorowane; można je podawać posiekane w misce, ale nie są konieczne.

Młode karmi się do trzech razy dziennie owadami nie większymi niż dwie trzecie szerokości głowy. Dorosłe zwierzęta karmi się co drugi dzień. Podawaj tyle, ile zwierzę zje w ok. 10 minut. Obsypuj owady wapniem z D3 przy każdym lub co drugim karmieniu. Samice w ciąży powinny dostawać więcej owadów i wapń przy każdym karmieniu. U dorosłych zwierząt przekarmianych istnieje ryzyko otyłości.

Czytaj więcej: Zwierzęta karmowe: utrzymanie i hodowla Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

C. kingii jest w terrarium spokojna i mało ruchliwa, ale płochliwa wobec ruchu w pomieszczeniu. Niektóre osobniki tolerują wyjmowanie, ale branie na ręce łatwo je stresuje, a zwierzę może syczeć, rozkładać kołnierz i gryźć. Nie należy prowokować rozkładania kołnierza, bo obciąża to zwierzę.

Zwierzęta najlepiej trzymać pojedynczo. Para jest możliwa w dużym terrarium i wtedy prawdopodobnie przystąpi do rozrodu. Nigdy nie wolno łączyć dwóch samców, bo walczą i gryzą się w głowę. Dwie samice podobnej wielkości zwykle dobrze się dogadują. Nowe zwierzęta, zwłaszcza z odłowu, muszą przejść kwarantannę, a próbkę kału warto zbadać pod kątem pasożytów.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samce są większe i mają większy kołnierz, głowę i szczęki niż samice. Gatunek osiąga dojrzałość płciową w wieku około 2 lat, a zwierzęta 2-3-letnie są najlepszym punktem wyjścia do rozrodu. Samica musi być w pełni wyrośnięta i w dobrej kondycji przed kopulacją, bo składanie jaj drenuje ją z wapnia i sił; młode, wciąż rosnące samice są narażone na problemy z nieśnością. U młodych zwierząt płeć trudno rozpoznać; wielkość i szerokość kołnierza ujawniają się dopiero z wiekiem.

GODY I KOPULACJA

W naturze gatunek kopuluje pod koniec pory suchej i w porze deszczowej, od października lub listopada do lutego lub marca. Samce są terytorialne i pokazują kołnierz sobie nawzajem oraz samicom, z otwartym pyskiem.

Chłodny okres spoczynku trwający około dwóch miesięcy zimą sprzyja rozrodowi. Stopniowo, w ciągu 2-4 tygodni, obniż temperaturę dzienną i nocną o 5-6 °C i skróć oświetlenie o ok. dwie godziny, a zraszaj tylko co drugi dzień. Zwierzęta stają się mniej aktywne i jedzą mniej. Miej je pod obserwacją i przerwij okres spoczynku, jeśli któreś traci na wadze. Potem w ciągu tygodnia ponownie zwiększa się ciepło i światło, a codzienne zraszanie pobudza kopulacje. Samicę wpuszcza się do samca, nie odwrotnie, i musi być w świetnej formie oraz dobrze jeść. Pilnuj zwierząt, żeby samiec nie gryzł zbyt mocno.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jaja około 45 dni po kopulacji, a potem mniej więcej co 45 dni, łącznie 2-4 zniesienia w sezonie. Zniesienie liczy zwykle 4-13 jaj, średnio 6-8, i może przekraczać 20. W naturze samica kopie płytki dołek w piaszczystej, nieocienionej ziemi. W terrarium potrzebuje pojemnika o wymiarach co najmniej 30 × 25 × 20 cm z co najmniej 15 cm wilgotnej, zbitej mieszanki włókna kokosowego, piasku i ziemi, ustawionego w ciepłym końcu. Starannie zakopuje jaja, więc pojemnik trzeba często sprawdzać. Jeśli brakuje jej odpowiedniego miejsca, może zatrzymać jaja, co zagraża jej życiu. Jeśli po złożeniu jaj traci na wadze, powinna odpocząć od samca co najmniej miesiąc. Przez cały sezon podawaj wapń przy każdym karmieniu.

INKUBACJA

Jaja ostrożnie się wykopuje i umieszcza w zamkniętym pudełku z wilgotnym, ale nie mokrym podłożem, np. tą samą mieszanką co w pojemniku do składania jaj albo wermikulitem, z kilkoma małymi otworami wentylacyjnymi. W 28-29 °C wyklucie następuje po 90-110 dniach; w naturze trwa to około 70 dni i do czterech miesięcy. Gatunek ma płeć zależną od temperatury: temperatury pośrednie dają najwięcej samców, a zarówno niskie, jak i wysokie najwięcej samic.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode są aktywne, chętnie jedzą i mają proporcjonalnie mały kołnierz. Są łatwiejsze w utrzymaniu niż dorosłe zwierzęta z odłowu. Młode z jednego zniesienia mogą dorastać razem w terrarium o wymiarach około 90 × 45 × 40 cm, dopóki są równej wielkości. Karm je trzy razy dziennie małymi owadami i zraszaj przy każdym karmieniu. Młode szybko rosną, a samce rosną szybciej od samic, dlatego wapń i UVB są kluczowe dla kości.

Zdrowie i częste błędy

Większość problemów wynika z błędów w urządzeniu terrarium: zbyt mało ciepła, zbyt mało UVB, zbyt niska wilgotność i zbyt jednostronna dieta. Typowe problemy to:

- Choroba metaboliczna kości przy zbyt małej ilości UVB i wapnia. Zapewnij UVB i owady obsypane suplementem.
- Odwodnienie przy zbyt niskiej wilgotności: zapadnięte oczy i luźna skóra. Zraszaj kilka razy dziennie i skontaktuj się z weterynarzem.
- Pasożyty żołądka i jelit, zwłaszcza u zwierząt z odłowu. Zleć badanie próbki kału.
- Oparzenia kołnierza i głowy od zbyt blisko zawieszonych lamp grzewczych.
- Stres, który sprawia, że zwierzęta są płochliwe, nie jedzą i mają osłabioną odporność.
- Problemy z nieśnością u samic bez odpowiedniego miejsca do składania jaj.

Skontaktuj się z weterynarzem w razie apatii, braku apetytu, obrzękniętych stawów lub problemów z linieniem.

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.

Pełny poradnik z mapą i aktualizacjami: herpy.org/pl/agamy/chlamydosaurus-kingii